

TOSHKENT AMALIY FANLAR UNIVERSITETI

PEDAGOGIKA KAFEDRASI

FAN: UMUMIY PEDAGOGIKA

PO': D.T.Sobirov

12 - KORREKSION PEDAGOGIKA ASOSLARI. INKLYUZIV TA'LIM (INCLUSIVE EDUCATION)

REJA:

1. Maxsus pedagogika va uning turlari.

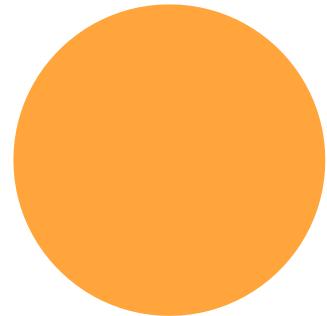
Korreksion (maxsus) pedagogika

2. Maxsus pedagogik modulining vazifasi

3. Inklyuziv ta'lism tushunchasi va madaniyati.

Korrektion (maxsus)
pedagogika (defektologiya -
yunoncha defectus – nuqson,
kamchilik, logos – fan,
ta'limot)

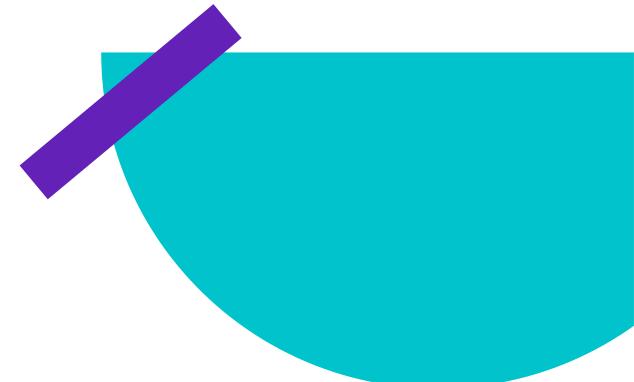
Korreksion (maxsus) pedagogika -
rivojlanishda jismoniy yoki psixik kamchilikka ega, maxsus, individual tarbiyalash va o'qitish metodlariga asoslangan, salomatlik imkoniyatlari
cheklangan bolaning individualligi hamda
shaxsini rivojlantirish jarayonini boshqarish mohiyati, qonuniyatlarini
o'rganuvchi fan sanaladi.

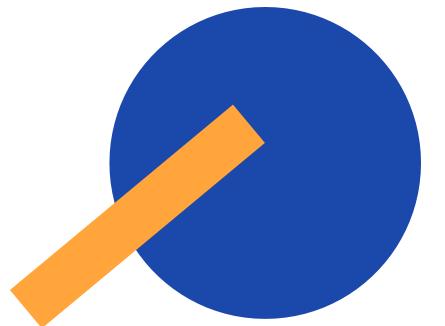
Pedagogik lug'atda «korrektsiya» tushunchasi
(yunoncha «correctio» - tuzatish) pedagogik uslub
va tadbirlardan iborat maxsus tizimi yordamida
anomal bolalarning psixik va jismoniy rivojlanish
kamchiliklarini tuzatish (qisman yoki to'liq) sifatida
tushunilishi ta'kidlab o'tiladi.

Korreksion pedagogikaning
asosiy maqsadi - belgilangan
(normal) va (mavjud kamchilik)
faoliyat o'rtasidagi
nomuvofiqlikni yo'qotish yoki
kamaytirishdan iborat.

Diagnostika korrektsion, korrektsion-rivojlantiruvchi, korrektsion-profilaktik faoliyatlar bilan bir qatorda tarbiyaviy va korrektsion-o'qitish, psixokorrektsion faoliyatni ham amalga oshirilishini ta'minlaydi. Korrektsion-pedagogik faoliyat maxsus ta'lim dasturiga muvofiq mutaxassislar yordamida anomal o'quvchilarni o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirishga yo'naltirilgan yaxlit jarayon.

Ijtimoiy jamiyat taraqqiyoti tarixi anomal bolalarga bo'lgan munosabatlarning uzoq vaqt davomida evolyutsion tarzda shakllanib kelganligini ko'rsatadi.

Antik davrda qadimgi Spartada bir necha yuz yilliklar davomida sog'lom tana, kuch, chidamlilik yuqori o'ringa qo'yilib, rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar yo'q qilinardi. Mazkur davrda yangi tug'ilgan chaqaloqlarni qabila boshliqlariga olib kelardilar, ular bolalarni sinchiklab ko'rib agarda ijtimoiy talablarga javob bera olsalar, ular ota-onalariga tarbiyalash uchun qaytarilar edi. Agarda bolada birorta nuqson topilsa uni qabila boshliqlari Tayget jarligiga tashlab yuborar edilar (eramizdan avvalgi 4-5 asrlar).

Evropada o'rta asrlarda bolaning rivojlanishidagi har qanday nuqson qora, yovuz kuchlarning namoyon bo'lishi sifatida e'tirof etilib, psixik kasalliklari bo'lgan kishilar inkvizitsiya gulxanida yondirilganlar.

Uyg'onish davridan boshlab XIX asrning o'rtalarigacha Evropa defektologiya fani va amaliyotida bolaning aqliy rivojlanishidagi nuqsonlar muammozi borasidagi qarashlarning evolyutsion xarakterini anglash mumkin.

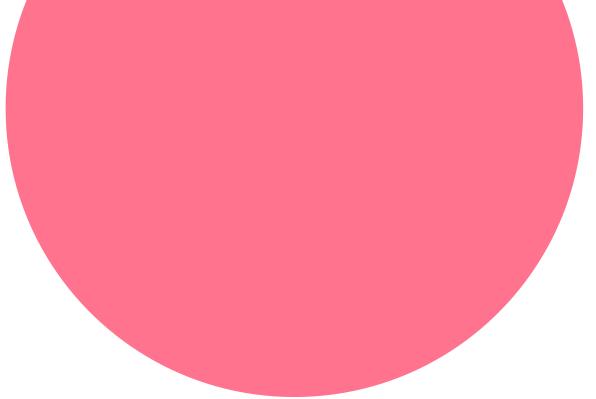
Korreksion pedagogikaning asosiy vazifalari. Turli kategoriyalı anomal bolalarni rivojlantirish, o'qitish va tarbiyalashning umumiyligini qonuniyatlari mavjud. Korreksion pedagogikaning asosini anomal bolalarni har tomonlama, fiziologik va psixologik o'rGANISH tashkil etib, uning vazifalari sirasiga quyidagilar kiradi:

- rivojlanishida turli kamchiliklar bo'lgan bolaning nuqsonlarini tuzatish va korreksion-kompensatorli imkoniyatlarini aniqlash;
-
- differensatsiyali o'qitish va tarbiyalashni amalga oshirish maqsadida anomal bolalarning muammolarini hal etish;
-
- anomal bolalarni aniqlash va hisobga olish;
-
- rivojlanish anomaliyasini erta diagnostika qilish metodlarini ilmiy jihatdan ishlab chiqish;
-
- bolalarda rivojlanish nuqsonlarini tuzatish, yo'qotish yoki kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqish;
-
- anomal bolalikning oldini olish bo'yicha profilaktik chora-tadbirlar tizimini ishlab chiqish;
-
- anomal bolani rivojlantirish va uni ijtimoiylashtirish jarayonining samaradorligini oshirish.
-

Korreksion pedagogika quyidagi pedagogik kategoriyalarga ega:

Anomal bolalarni o'qitish va rivojlantirish ularni ijtimoiy hayot va mehnatga tayyorlash, ularda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga yo'naltirilgan maqsadli jarayondir. Anomal bolalar uchun ta'lim tizimi va metodlarini tanlashda bolaning yoshi va nuqsonning kelib chiqishi vaqtiga hisobga olinadi. Eshitish yoki ko'rish qobiliyatini yo'qotish vaqtiga alohida ahamiyatga ega.

Anomal bolaning rivojlanishi normal boladan ko'ra ko'proq darajada o'qitishga bog'liq. Shuning uchun anomal bolalar o'qitilmasa yoki o'qitish kech boshlansa uning rivojlanishiga jiddiy zarar etkaziladi. psixik funktsiyalarning shakllanishi ortda qoladi, normal tengdoshlaridan ortda qolishi darajasi oshadi, nuqsonlar o'ta jiddiy bo'lsa aqliy rivojlanishi imkoniyatlari yuzaga chiqmay qolishi mumkin.

Anomal bolalarni tarbiyalash — korrektsion pedagogikaning asosiy tushunchasi bo'lib, uning maqsad va vazifasi nuqsonning darajasi va tuzilishiga mos keladigan metod hamda vositalar yordamida anomal bolalarni faoliyjtimoiy hayot va mehnatga tayyorlash, ularda fuqarolik sifatlarini shakllantirishdan iborat.

Anomal bolalarni tarbiyalash oila va ta'limga muassasasi o'rtasidagi yaqin aloqa, bir-birlarifii qo'llab-quvvatlash, bir-biriga yordam ko'rsatish, talabchanlik hamda oqilona mehribonlik asosida amalga oshiriladi

Korreksion –tarbiyaviy ishlar anomal bolalarni o'qitish jarayonida amalga oshiriladi va mehnat tarbiyasini samarali tashkil etish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Mehnat ta'limi jarayonida faqat kasbiy malakalari emas, balki o'z ishlarini rejalashtirish ko'nikmalari, og'zaki ko'rsatmalarga amal qilish malakasi, ishning sifatini tanqidiy baholash va boshqa malakalari tarbiyalanadi. Kamchiliklarini tuzatish yordamida anomal bolalarning normal rivojlangan bolalar bilan aloqalari uchun sharoitlaryaratish muhimdir. Bir qator hollarda anomal bolalar uchun davolash-korreksion tadbirlar (davolash jismoniy mashqlari, masala, artikulyar va nafas olish gimnastikasi, dordarmonlar qabul qilish va boshqalar) ni tashkil etish zarur bo'ladi.

Anomal o'quvchilar hilan olib
boriladigan korreksion
ishlarning asosiy yo'nalishlari.

Psixofiziologik rivojlanishi va
xulqida nuqsonlar bo'Igan
bolalarni o'qitish, tarbiyalash
va rivojlantirish — murakkab
ijtimoiy- pedagogik muammo
hisoblanadi. Rivojlanishida
nuqsoni bolgan bolalar bilan
korreksion ishlar quyidagi
vo'nalishlarda olib boriladi:

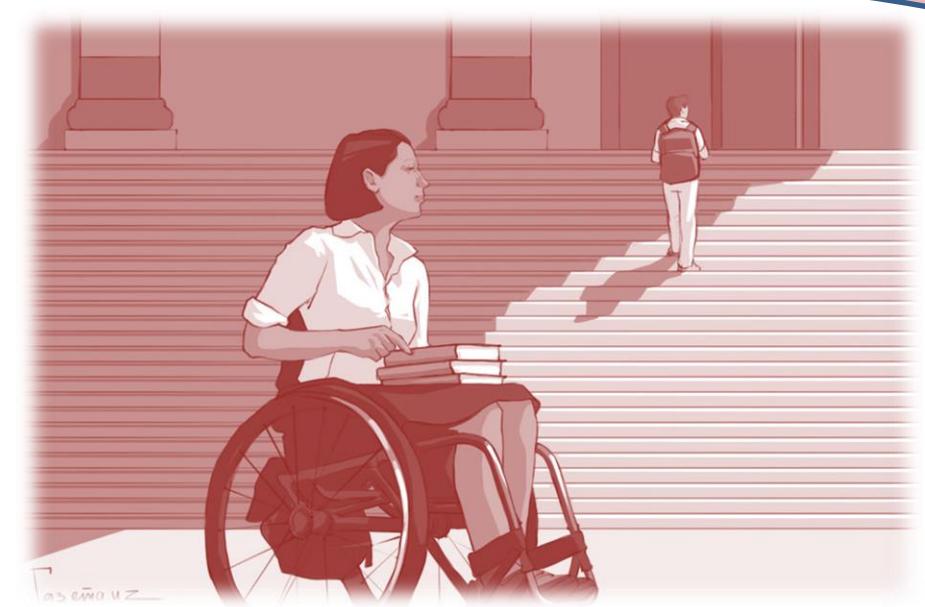

- **Bolalarning rivojlanishi va xulqidagi nuqsonlar tabiatini va mohiyatini aniqlash, ularning yuzaga kelishi sabablari va sharoitlarini o'rganish**
- **Rivojlanishi va xulqida nuqsonlar bo'lgan bolalar bilan korreksion- pedagogik faoliyatning tashkil etish va rivojlanishi tarixini o'rganish.**
- **Bolalarning rivojlanish va xulqidagi nuqsonlarning oldini olishga xizmat qiluvchi ijtimoiy-pedagogik shart-sharoitlar va psixofiziologik rivojlanishi etimologiyasi (sabab-oqibatli asoslari)ni aniqlash.**
- **Rivojlanishida kamchilik va xulqida nuqsonlar bo'lgan bolalarga korreksion-pedagogik ta'sir ko'rsatish texnologiyasi, shakl-, metod va vositalarini ishlab chiqish.**
- **Ommaviy umumiy o'rta ta'limga manbalari sharoitlarida rivojlanishi va xulqida nuqsonlar bo'lgan bolalarning umumiy va maxsus ta'limi mazmunini tahlil qilish.**
- **Bolalarni reabilitatsiya qilish va himoyalash markazlari, maxsus muassasalarining maqsadi, vazifa va asosiy yo'nalishlarini aniqlash**
- **Anomal bolalar bilan korreksion-pedagogik faoliyatni tashkil etuvchi o'qituvchilarini tayyorlashda zarur o'quv-metodik bazasini yaratish**

Inklyuziv ta'lim (ingliz tilidan olingan bo'lib, inclusive, inclusion - uyg'unlashmoq, uyg'unlashtirish, qamrab olmoq, qamrab olish ma'nolarini bildiradi) nogiron va sog'lom bolalar o'rtasidagi to'siqlarni (diskriminatsiyani) bartaraf etish, maxsus ta'limga muhtoj bolalar, (ayrim sabablarga ko'ra nogiron bo'lgan) o'smirlar rivojlanishida uchraydigan nuqsonlar yoki iqtisodiy qiyinchiliklardan qat'iy nazar ijtimoiy hayotga moslashtirishga yo'naltirilgan umumta'lim jarayoniga qo'shishni ifodalovchi ta'lim tizimidir.

Inklyuziv ta’lim madaniyati. Salamanka deklaratsiyasiga muvofiq, har bir o‘quvchining tafovut, xususiyatlarini qo‘llab- quvvatlovchi va ma’qullovochi islohot sifatida qarashadi. Uning maqsadi, jinsi, irqi, madaniyati, ijtimoiy millati, dini, individual imkoniyat va qobiliyatidagi tafovutlar oqibatida yuzaga keladigan ijtimoiy segregatssiyaga yo‘l qo‘ymaslikdir. Biroq bu kontsepsiya universal foydalanish uchun yaroqsiz bo‘lib chiqdi. Dunyo bo‘yicha maktablarda inklyuzivga ko‘pincha umumta’lim maktablarida nogironlarni o‘zlarining tengdoshlari bilan birga ta’lim olish deb qaraladi. Biroq inklyuziv ta’limning mazmun-mohiyati to‘g‘risidagi bilim va ma’lumotlar hali jamiyatda yetarli emas.

Nazorat uchun savol va topshiriqlar

1. Korrektsion pedagogika fani nimani o‘rganadi?
2. Korrektsion pedagogika fani yana qanday nomlar bilan ataladi?
3. Korrektsion pedagogikaning qanday sohalari mavjud?
4. Korrektsion pedagogikaning asosiy vazifalariga nimalar kiradi?
5. Korrektsion pedagogikaning asosiy kategoriylariga nimalar kiradi?
6. Inklyuziv ta’limning asosiy kategoriylariga nimalar kiradi?
7. Anomal bilan olib boriladigan korrektsion ishning asosiy yo‘nalishlariga nimalar kiradi?
8. Inklyuziv ta’lim tushichasiga izoh berin?
9. Inklyuziv ta’limning qanday maxsus usullari mavjud?
10. Inklyuziv ta’lim uchun nimalar kerak?
11. Inklyuziv ta’lim nima izohlab bering?

E'tiboringiz uchun rahmat

